

**Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Юридичний факультет
Кафедра трудового права, адміністративного права та
процесу**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАДАННЯ
БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ**

**Методичні вказівки
до проведення семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право**

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри трудового
права, адміністративного права та
процесу
Протокол 3 від 16 жовтня 2019р.

Чернігів ЧНТУ 2019

Організаційно-правової засади надання правової допомоги. Методичні вказівки до проведення семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право / Укл.: Литвиненко В.М. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 44 с.

Укладач: ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, доцент кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск: РУДИК ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА,
В.о завідувача кафедри трудового права,
адміністративного права та процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: Апанасенко Катерина Іванівна, доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОПИС ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	5
2 ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ТА ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПРОГРАМИ КУРСУ .	7
3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	9
4 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	33
5 ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	36
ДОДАТОК А- ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТА САМОКОНТРОЛЮ	39
ДОДАТОК Б - ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ НА ЗАЛІК.....	43

ПЕРЕДМОВА

Дані методичні вказівки є навчальним посібником для проведення семінарських занять та підготовки самостійної роботи з дисципліни «Організаційно-правової засади надання правової допомоги». Методичні вказівки включають в себе такі частини: Опис та структура дисципліни; Тематична структура та основний зміст програми курсу; Плани семінарських занять; Рекомендовані джерела; Порядок оцінювання здобувачів вищої освіти; Питання для самостійного вивчення та самоконтролю; Орієнтовні питання на залік.

В матеріали до семінарських занять включені питання, що передбачаються для обговорення на семінарі, ключові поняття, контрольні питання, які дозволяють здобувачам вищої освіти здійснити самоконтроль, додаткові дискусійні питання, питання на самостійне вивчення, зазначені теми для реферування та передбачені тестові завдання. Підготовка здобувачами вищої освіти виступів на семінарах, питань на самостійне вивчення, написання рефератів, проведення реферування здійснюється з метою залучення здобувачів вищої освіти до самостійної роботи над науковими та законодавчими джерелами з тим, щоб на підставі аналізу та узагальнення здобувачі вищої освіти мали змогу робити власні обґрунтовані висновки теоретичного та практичного характеру. На розгляд теоретичних питань та проведення дискусій час виділяється викладачем.

Крім розгляду теоретичних питань методичними вказівками передбачаються тестові завдання. Мета тестових завдань – забезпечити зручний контроль знань як з боку самих здобувачів вищої освіти, так і з боку викладачів.

Підводячи підсумки семінарського заняття, викладач робить висновки, в яких зазначає правильну позицію при відповідях на теоретичні питання, робить висновок щодо правильності рішення тестових завдань та загального рівня підготовки, оцінює відповіді та виступи здобувачів вищої освіти.

1 ОПИС ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1.1- Опис навчальної дисципліни

Найменування показників денна форма навчання / заочна форма навчання	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання / заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	<i>08- Право</i>	Вибіркова	
Модулів – 3	Спеціальність <i>081- Право</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3			2
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120			4
	Ступінь вищої освіти: <i>Бакалавр</i>	Лекції	
Тижневих годин:			1,4
аудиторних – 2,8 у		Семінарські	
четвертому семестрі;			1,4
самостійної роботи		Самостійна робота	
студента – 5,7 у			5,7
четвертому семестрі		Вид контролю:	
		Диф. залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

у 4-ому семестрі – 1: 2.

Таблиця 1.2 - Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання/ заочної форми									
		Всього		У тому числі							
				Лек.		Прак.		Лаб.		Сам.роб.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1. Загальні положення про безоплатну правову допомогу											
1	Поняття та види правової допомоги.	20		2		2					16
2	Система безоплатної правової допомоги	20		2		2					16
	Разом за змістовим модулем 1	40		4		4					32
Змістовий модуль 2. Основні засади, етика і організація діяльності юридичних клінік.											
3	Юридична клініка: поняття, види, принципи діяльності	8		2		2					4
4	Професійна етика у діяльності юридичних клінік	8		2		2					4
5	Організація роботи юридичної клініки	8		2		2					4
6	Надання правової допомоги у юридичній клініці	8		2		2					4
7	Схема роботи з клієнтом	8		2		2					4
	Разом за змістовим модулем 2	40		10		10					20
Змістовий модуль 3. Правопросвітня робота як один із напрямів роботи юридичних клініки											
8	Поняття правової просвіти	13		2		2					9
9	Правопросвітня діяльність юридичних клінік	13		2		2					9
10	Альтернативні способи вирішення конфлікту. Медіація.	14		2		2					10
	Разом за змістовим модулем 3	40		6		6					28
	Усього годин за дисципліну	120		20		20					80

2 ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ТА ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПРОГРАМИ КУРСУ

Змістовий модуль 1. Загальні положення про безоплатну правову допомогу

Тема 1. Поняття та види правової допомоги.

Правова допомога: поняття та різновиди. Безоплатна правова допомога. Види безоплатної правової допомоги. Право на безоплатну первинну правову допомогу. Види правових послуг, які становлять безоплатну первинну правову допомогу. Право на безоплатну вторинну правову допомогу. Види правових послуг, які становлять безоплатну вторинну правову допомогу.

Тема 2. Система безоплатної правової допомоги

Координаційний центр надання безоплатної правової допомоги Суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги. Правовий статус установ з надання безоплатної первинної правової допомоги. Суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги. Правовий статус центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Порядок надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Змістовий модуль 2. Основні засади, етика і організація діяльності юридичних клінік.

Тема 3. Юридична клініка: поняття, види, принципи діяльності

Історія розвитку юридичної клінічної освіти. Передумови виникнення юридичної клінічної освіти. Поняття та завдання клінічної юридичної освіти. Стандарти клінічної юридичної освіти.

Правова основа діяльності юридичних клінік в Україні. Поняття юридичних клінік: основні функції, ознаки, завдання та принципи діяльності. Форми роботи юридичної клініки. Класифікація та види юридичних клінік. Створення юридичної клініки та управління нею. Юридичні клініки України та юридичні клініки за кордоном.

Тема 4. Професійна етика у діяльності юридичних клінік.

Професійна етика та її види. Етика юриста та її значення. Основні етичні засади здійснення діяльності у юридичній клініці. Взаємовідносини учасників юридичної клініки з клієнтами. Взаємовідносини між учасниками юридичної клініки. Характеристика Етичних кодексів різних юридичних клінік.

Тема 5. Організація роботи юридичної клініки.

Установчі документи у юридичній клініці. Статут юридичної клініки. Положення про юридичну клініку. Правила роботи в юридичній клініці. Етичний кодекс. Персонал юридичної клініки. Органи юридичної клініки. Етапи набрання нових членів юридичної клініки. Втрата і позбавлення членства. Права та обов'язки членів. Реклама юридичної клініки. Документація у юридичній клініці. Зовнішні зв'язки юридичної клініки.

Тема 6. Надання правової допомоги у юридичній клініці

Спеціалізація юридичних клінік. Способи та види надання правової допомоги. Загальні правила надання правової допомоги. Етичні правила. Правило конфіденційності та компетентності. Організаційні правила. Система реєстрації, обліку та зберігання справ.

Тема 7. Схеми роботи з клієнтом

Перша зустріч з клієнтом. Інтерв'ю. Підготовка до консультації. Додаткові зустрічі з клієнтом. Надання консультації. Закриття справи. Складання юридичних документів. Етапи складання документів.

Змістовий модуль 3. Правопросвітня робота як один із напрямів роботи юридичних клінік.

Тема 8. Поняття правової просвіти

Поняття правової просвіти. Функції правової просвіти. Правовий нігілізм. Цілі правової просвіти.

Тема 9. Правопросвітня діяльність юридичних клінік

Мета правової просвіти у діяльності юридичних клінік. Форми правової просвіти. Безпосередня робота з аудиторією. Дистанційна робота з аудиторією. Вимоги до проведення форм правової просвіти у юридичних клініках.

Тема 10. Альтернативні способи вирішення конфлікту. Медіація.

Поняття альтернативних способів вирішення конфліктів. Види альтернативних способів вирішення конфліктів. Медіація – теорія та практика. Розвиток медіації в Україні. Медіація як ефективний засіб для перевиховання та попередження злочинності серед неповнолітніх.

3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

3.1 Методичні рекомендації до семінарських занять

Семінарське заняття є однією з найважливіших форм навчального заняття у закладі вищої освіти, яке проводиться у формі дискусії навколо попередньо визначеної теми, до якої здобувачі вищої освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаного завдання. Семінари проводяться з основних тем навчальної програми і є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

Головна мета семінарських занять — опанування здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Основними завданнями семінарських занять є:

- закріплення у здобувачів вищої освіти теоретичних знань;
- оволодіння ними науковим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- залучення їх до науки, наукових досліджень;
- прищеплення їм навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень та висновків;
- формування у них правового світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики державно-правового будівництва в країні.

Способи проведення семінарських занять можуть бути різноманітними. Вони залежать від типу семінару, змісту і особливостей теми, складу студентів. Найбільш поширеними видами на семінарі є: розгорнута бесіда; виступи з рефератами, доповідями; диспут у формі діалогу; круглий стіл, розгляд практичних ситуацій, реферування наукових публікацій тощо.

Треба пам'ятати, що якість семінару перш за все залежить від підготовки здобувачів вищої освіти до нього, тому при підготовці до семінару кожен здобувач вищої освіти повинен уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст чергової теми заняття; прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми семінару; вивчити чи законспектувати рекомендовану літературу; скористатися при потребі консультацією викладача; скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття.

Студентам необхідно відвідувати кожне семінарське заняття. Пропуск семінару позбавляє студента можливості усвідомити, закріпити, отримати цілісне уявлення по тій чи іншій темі та необхідну кількість балів для успішного складання заліку.

Семінарське заняття № 1.

Тема: Поняття та види правової допомоги.

План заняття

1. Правова допомога: поняття та різновиди.
2. Право на безоплатну первинну правову допомогу.
3. Право на безоплатну вторинну правову допомогу.

Ключові поняття

Правова допомога, безоплатна правова допомога, право на безоплатну правову допомогу, первинна та вторинна правова допомога, правові послуги.

Контрольні питання

1. Поняття правової допомоги та її види.
2. Безоплатна правова допомога. Види безоплатної правової допомоги.
3. Право на безоплатну первинну правову допомогу.
4. Види правових послуг, які становлять безоплатну первинну правову допомогу.
5. Право на безоплатну вторинну правову допомогу.
6. Види правових послуг, які становлять безоплатну вторинну правову допомогу.

Додаткові дискусійні питання

1. Назвіть основні нормативно-правові акти, які закріплюють основні засади надання безоплатної правової допомоги.
2. В чому різниця між правовими послугами первинної і вторинної безоплатної правової допомоги?
3. Коло суб'єктів-отримувачів якого виду безоплатної правової допомоги є ширшим?
4. Які категорії осіб мають право на вторинну безоплатну правову допомогу?

Питання на самостійне вивчення

1. Зробити детальну характеристику Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року № 3460-VI.
2. Зробити загальну характеристику Кримінально-процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року 4651-VI, Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 року № 3671-VI, Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII в межах зазначених Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року в частині надання безоплатної правової допомоги.

Теми для реферування

1. Безоплатна правова допомога: проблеми розвитку.
2. Інститут безоплатної правової допомоги в Україні.
3. Суб'єкти відносин безоплатної правової допомоги в Україні.
4. Право на безоплатну правову допомогу: питання недоліків нормативного забезпечення.
5. Державні гарантії особам для надання безоплатної правової допомоги: удосконалення механізму їх забезпечення.

Тестові завдання

1. Правова допомога – це
  - а) допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел;
  - б) надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення;
  - в) грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу.
2. Безоплатна правова допомога – це
  - а) професійна діяльність юристів, спрямована на сприяння громадянам та юридичним особам у вирішенні питань, пов'язаних із реалізацією норм права, що виявляється у наданні правових (юридичних) послуг
  - б) професійна діяльність юристів, спрямована на сприяння громадянам та юридичним особам у вирішенні питань, пов'язаних з захистом них у суді
  - в) правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел
3. Правові послуги – це
  - а) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань
  - б) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру та здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами
  - в) забезпечення захисту особи від обвинувачення та надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації
4. Безоплатна правова допомога поділяється на
  - а) первинну та вторинну
  - б) загальну та спеціальну

в) фінансовану державою або підприємством

5. Первинна безоплатної правова допомога – це

а) професійна діяльність юристів, спрямована на сприяння громадянам та юридичним особам у вирішенні питань, пов'язаних із реалізацією норм права, що виявляється у наданні правових (юридичних) послуг

б) вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб

в) вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя

6. До вторинної безоплатної правової допомоги належить:

а) захист від обвинувачення

б) надання правової інформації

в) надання консультацій і роз'яснень з правових питань

7. Право на первинну безоплатну правову допомогу має

а) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією

б) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум"

в) кожна особа, громадяни України, іноземці, особи без громадянства, в тому числі біженці, які перебувають під юрисдикцією України

Семінарське заняття № 2

Тема: Система безоплатної правової допомоги

План заняття

1. Координаційний центр надання безоплатної правової допомоги.
2. Суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги.
3. Суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Ключові поняття

Координаційний центр надання безоплатної правової допомоги, суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги, адвокати.

Контрольні питання

1. Назвати елементи системи безоплатної правової допомоги.
2. Які основні завдання координаційного центру надання безоплатної правової допомоги?
3. Хто є суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги?
4. Хто є суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги?

Додаткові дискусійні питання

1. Повторити питання про фізичних і юридичних осіб приватного права.
2. Які підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги?
3. Які права суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги?

Питання на самостійне вивчення

1. Зробити загальну характеристику Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року № 586-XIV, Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР., Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 5 липня 2012 року № 5076-VI.
2. Зробити детальну характеристику Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 28.03.2012 № 483/5, Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, затверджено наказом Міністерства юстиції України 02.07.2012 № 967/5, Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Координаційного центру з надання правової допомоги 28.01.2019 № 2.

Теми для реферування

1. Система надання безоплатної правової допомоги: проблемні питання функціонування та удосконалення.
2. Повноваження міністерства юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги: проблеми реалізації на практиці.
3. Проблеми якості надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні.
4. Центри з надання вторинної правової допомоги та їх обов'язки.
5. Перепони для адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Тестові завдання

1. Правова допомога передбачає наявність скількох суб'єктів?
а) 2-х

б) 4-х

в) 3-х.

2. Суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

а) органи виконавчої влади, фізичні та юридичні особи приватного права та спеціалізовані установи

б) нотаріуси та прокурори

в) судові та правоохоронні органи.

3. Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

а) фізичні та юридичні особи приватного права

б) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом

в) судові та правоохоронні органи.

4. Повноваження та порядок діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги встановлюється:

а) Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;

б) угодою про надання правової допомоги;

в) Положенням про центри з надання БВПД.

5. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є ...

а) територіальними відділеннями координаційного центру з надання правової допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідно з територіальних одиниць та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги.

б) територіальними відділеннями координаційного центру з надання правової допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідно з територіальних одиниць та забезпечення доступу осіб до безоплатної первинної правової допомоги.

в) громадськими відділеннями координаційного центру з надання допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідно з територіальних одиниць та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги.

6. Яке міністерство утворює регіональні, обласні, міські, місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

а) Міністерство освіти і науки України

б) Міністерство юстиції України

в) Міністерство внутрішніх справ України.

7. Суб'єкти правової допомоги:

а) суб'єкт отримання правової допомоги та суб'єкт додержання правової допомоги

б) суб'єкт отримання правової допомоги та суб'єкт отримання правової інформації

в) суб'єкт отримання правової допомоги та суб'єкт надання правової допомоги.

Семінарське заняття №3

Тема: Юридична клініка: поняття, види, принципи діяльності

План заняття

1. Історія становлення і розвитку юридичних клінік.
2. Передумови виникнення юридичної клінічної освіти.
3. Поняття, завдання та стандарти клінічної юридичної освіти.
4. Правова основа діяльності юридичних клінік в Україні.
5. Поняття юридичних клінік: основні функції, ознаки, завдання та принципи діяльності.
6. Форми юридичної клініки. Класифікація та види юридичних клінік.
7. Створення юридичної клініки та управління нею.

Ключові поняття

Юридична клінічна освіта, юридична клініка, стандарти, функції юридичної клініки, принципи, завдання, навчальна функція, соціальна функція, створення юридичних клінік.

Контрольні питання

1. Які основні етапи розвитку юридичних клінік?
2. Що стало причиною виникнення юридичної клінічної освіти?
3. Назвати основні завдання юридичної клінічної освіти.
4. Назвати основні нормативні акти, які регулюють діяльність юридичних клінік.
5. Розкрити зміст функцій юридичної клініки.
6. У яких формах діють юридичні клініки?
7. Які способи є створення юридичних клінік?

Додаткові дискусійні питання

1. У якому році і де виникла перша юридична клініка в Україні?
2. З якими прізвищами пов'язують виникнення юридичних клінік?
3. Дайте визначення юридичної клінічної освіти.
4. Зробити порівняльну характеристику визначень юридичної клініки закріплених у Стандартах діяльності юридичних клінік, схвалених Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року, Типовому положенні про юридичну клініку вищого

навчального закладу України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 N 592.

5. Назвати основні підстави для класифікації юридичних клінік.

Питання на самостійне вивчення

1. Юридичні клініки України та юридичні клініки за кордоном.
2. Правовий статус Асоціації юридичних клінік.
3. Зробити детальну характеристику Стандартів діяльності юридичних клінік, схвалених Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року, Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 N 592

Теми для реферування

1. До визначення поняття «юридична клініка».
2. Поняття «юридичної клінічної освіти» в Україні.
3. Юридична клініка – інновація в системі юридичної освіти.
4. Юридичні клініки в системі безоплатної правової допомоги.
5. Діяльність юридичних клінік у сфері надання безоплатної правової допомоги.

Тестові завдання

1. Д.І. Мейер – це...

- а) юрист-цивіліст;
- б) письменник;
- в) лікар.

2. Коли при Казанському університеті була відкрита юридична клініка:

- а) 20-ті роки XIX ст;
- б) 40 роки XIX ст;
- в) 60 роки XIX ст.

3. Яку працю опублікував Г.Фромгольд:

- а) «Юрист»
- б) «Юридична освіта»
- в) «Юридична клініка»

4. Де виникає термін «клінічна юридична освіта» у 20-30 роки XX ст:

- а) США;
- б) Франція;
- в) Велика Британія.

5. Юридична клініка є структурним підрозділом навчального закладу, якого рівня акредитації:

- а) II-III;
- б) III;
- в) III-IV.

6. Скільки напрямів діяльності поєднує у собі юридична клініка:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4.

7. Які функції виконує юридична клініка:

- а) виховна і навчальна;
- б) соціальна і виховна;
- в) соціальна і навчальна.

Семінарське заняття №4

Тема: Професійна етика у діяльності юридичних клінік

План заняття

1. Професійна етика та її види.
2. Етика юриста та її значення.
3. Основні етичні засади здійснення діяльності у юридичній клініці.
4. Взаємовідносини учасників юридичної клініки з клієнтами.
5. Взаємовідносини між учасниками юридичної клініки.

Ключові поняття

Професійна етика, юридична етика, види юридичної етика, корпоративна етика, офіційна етика, Етичний кодекс, права учасників юридичної клініки, обов'язки учасників юридичної клініки.

Контрольні питання

1. Що собою являє професійна етика та які її види?
2. Дати загальну характеристику юридичної етика.
3. За спеціалізацією на які види поділяється юридична етика?
4. Назвіть основні рівні професійної етики.
5. Назвати основні принципи на яких базується діяльність юриста.
6. Назвати основні правила взаємодії між учасниками юридичної клініки.

Додаткові дискусійні питання

1. Як співвідноситься професійна етика і юридична етика?
2. Яка різниця між офіційною етикою і корпоративною етикою?
3. Чи може бути юридична етика офіційною?
4. Охарактеризувати принципи якими керуються юридичні клініки.
5. Що заборонено робити учасникам юридичних клінік?

Питання на самостійне вивчення

1. Характеристика Етичних кодексів різних юридичних клінік.
2. Охарактеризувати основні нормативні акти міжнародного рівня, які регулюють юридичну етику.
3. Загальна характеристика Етичного кодексу юридичної клініки в Україні, прийнятого на з'їзді асоціації юридичних клінік 25.08.2005 року.

Теми для реферування

1. Психологічні аспекти роботи з клієнтами.
2. Інкультурація та професійна етика юриста.
3. Загальна характеристика моральної культури юриста.
4. Етика суддів: міжнародний досвід та проблеми регулювання в Україні.
5. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики.
6. Кодекс поведінки адвокатів: роль та вплив на професію.

Тестові завдання

1. Етика – це...
  - а) вчення про суспільство, що досліджує закономірності та принципи його розвитку, роль і призначення суспільства в житті окремої особи;
  - б) це вчення про мораль, що досліджує закономірності та принципи її розвитку, роль і призначення моралі в житті окремої особи та суспільства взагалі ;
  - в) це вчення про юридичну клініку, що досліджує закономірності та принципи її розвитку, роль і призначення її в суспільстві.
2. Юридична етика – це...
  - а) сукупність певних правил про ведення юридичної діяльності;
  - б) дисципліна що вивчає юридичну клінічну діяльність та її особливості;
  - в) це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя, правоохоронної діяльності та ін.
3. Офіційна етика це -...
  - а) правові вимоги, що містяться в нормах моралі, невиконання яких може мати юридичні наслідки;
  - б) етичні вимоги, що містяться в правових нормах, невиконання яких може мати юридичні наслідки;
  - в) сукупність правил професійного етикету.
4. Поряд з етичними вимогами адресованими офіційною етикою юриста будь-якої спеціалізації, існують правила, що регулюють взаємини в середині груп юристів кожної професії, це є ...
  - а) корпоративна етика;
  - б) загальна етика;
  - в) відомча етика.

5. За рівнем формальних вимог юридична етика, може бути представлена документами такого рівня:

- а) міжнародного, англо-американського, європейського, вітчизняного, локального;
- б) загальноприйнятого, вітчизняного, регіонального, українського;
- в) міжнародного, європейського, вітчизняного, регіонального .

6. Документ «вітчизняного» рівня формальних вимог юридичної етики

а) «Правила адвокатської етики», «Правила поведінки державних службовців» та ін.;

б) Кодекс поведінки посадових осіб по підтримці правопорядку, прийнятий на 34 сесії Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 р. у м. Нью-Йорку);

в) акти (Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів європейського співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі в жовтні 1988 р.

7. Учасники юридичної клініки вправі:

а) представляти одночасно двох або більше клієнтів, інтереси котрих є взаємно суперечливими, або з високим ступенем вірогідності можуть стати суперечливими;

б) надавати клієнту консультацію, складений ним правовий документ, здійснювати його представництво без попереднього погодження з викладачем;

в) клопотати про виплату коштів необхідних для покриття практичних витрат для виконання доручення.

Семінарське заняття №5

Тема: Організація роботи юридичної клініки

План заняття

1. Програмні документи у юридичній клініці.
2. Організаційні документи та їх види.
3. Моделі юридичних клінік
4. Персонал юридичної клініки.
5. Органи юридичної клініки.
6. Членство у юридичній клініці.

Ключові поняття

Програмні документи, статут, положення, правила, вхідна анкета, угода про надання правової допомоги, журнал реєстрації, графік чергування, список членів юридичної клініки, умови про надання правової допомоги, персонал,

керівник, консультанти, слухачі, збори, секції, координаційна рада, членство, секції, студентська юридична клініка, універсальна юридична клініка, професійна юридична клініка.

Контрольні питання

1. Назвати основні програмні документи у юридичних клініках.
2. Назвати основні види документів по організації роботи юридичних клінік.
3. Назвати основні види документів по організації консультацій.
4. Охарактеризувати студентську, професійну та універсальну юридичну клініку.
5. Назвати основний, допоміжний та обслуговуючий персонал.
6. Види органів юридичної клініки.
7. Які основні етапи вступу в члени юридичної клініки?

Додаткові дискусійні питання

1. Яка різниця між статутом і положенням як програмними документами юридичних клінік?
2. Яка перспектива розвитку студентських юридичних клінік?
3. Яка відмінність між допоміжним та обслуговуючим персоналом.
4. Яка роль секцій юридичних клінік і коли вони створюються?
5. Співвідношення видів правових послуг та видів правової допомоги, що надається у юридичній клініці.

Питання на самостійне вивчення

1. Реклама юридичної клініки.
2. Зовнішні зв'язки юридичної клініки.
3. Представництво в суді.
4. Представництво в держаних та інших органах.

Теми для реферування

1. Про форми правової допомоги в юридичних клініках.
2. Досвід організації та діяльності юридичних клінік в країнах правової системи англо-американського типу.
3. Проблемні питання діяльності юридичних клінік.

Тестові завдання

1. В юридичній клініці всі документи поділяються на такі види:
  - а) кадрові та розпорядчі;
  - б) програмні та організаційні;
  - в) управлінські і фінансові.
2. Документ, що містить інформацію, яка регулює всі питання щодо юридичної клініки як складової частини ВНЗ – це:

- а) Статут юридичної клініки;
- б) Положення про юридичну клініку;
- в) Правила роботи в юридичній клініці.

3. До документів щодо організації роботи юридичної клініки НЕ відноситься:

- а) анкета члена юридичної клініки;
- б) бюджет юридичної клініки;
- в) журнал реєстрації справ.

4. До документів щодо організації консультацій в юридичній клініці НЕ відноситься:

- а) журнал відгуків і пропозицій;
- б) умови надання правової допомоги;
- в) вхідна анкета клієнта.

5. До обслуговуючого персоналу юридичної клініки належать (декілька правильних відповідей):

- а) бухгалтер;
- б) секретар;
- в) консультант;
- г) адміністратор комп'ютерної мережі.

6. Особа, яка представляє свою організацію у відносинах із іншими організаціями, забезпечує належний порядок роботи і відповідає за найважливіші організаційні питання – це:

- а) консультант;
- б) секретар;
- в) керівник.

7. До органів юридичної клініки НЕ належить:

- а) Координаційна Рада;
- б) Загальні збори;
- в) секції;
- г) студентська рада.

Семінарське заняття №6

Тема: Надання правової допомоги у юридичній клініці

План заняття

1. Спеціалізація юридичних клінік.
2. Загальні правила надання правової допомоги.
3. Способи надання та види правової допомоги.

4. Правила роботи з документами.

Ключові поняття

Спеціалізація юридичних клінік, загальна спеціалізація, галузева спеціалізація, критерії спеціалізації, умови надання правової допомоги,

Контрольні питання

1. У чому полягає спеціалізація юридичних клінік?
2. Назвати основні способи надання правової допомоги в юридичній клініці.
3. Назвати основні етичні і організаційні правила надання правової допомоги.
4. Які види правових послуг надаються у юридичній клініці?
5. Як організовується робота з документами у юридичній клініці?

Додаткові дискусійні питання

1. Які критерії існують для спеціалізації юридичних клінік?
2. При яких умовах спеціалізація є доречною?
3. Яке значення має спеціалізація для клієнта і консультанта?
4. Співвіднесіть етичні та організаційні правила надання правової допомоги.
5. В чому зміст надання правових послуг згідно Стандартів діяльності юридичних клінік?

Питання на самостійне вивчення

1. Підготовка та надання консультацій.
2. Підготовка та складання правових та процесуально-правових документів.
3. Здійснення юридичною клінікою представництва інтересів клієнта в органах державної влади, місцевого самоврядування, інших органах та організаціях.
4. Надання правової допомоги в суді у справах цивільного судочинства.
5. Надання правової допомоги з представництва інтересів клієнта в суді.

Теми для реферування

1. Спеціалізація юридичних клінік.
2. Класифікація юридичних клінік.
3. Діяльність юридичних клінік у сфері громадського правозахисту.
4. Особливості роботи з клієнтом, який потребує допомоги в кримінальній справі.

Тестові завдання

1. До позитивних моментів спеціалізації юридичної клініки належить:
а) створюються більші можливості діяльності студентів, без контролю викладачів;

б) студенти заздалегідь можуть обрати на свій розсуд напрямок роботи;

в) спеціалізація не може бути механізмом реагування на зміни в суспільних процесах.

2. До негативних моментів спеціалізації юридичної клініки не належить:

а) зменшення клієнтури;

б) зменшення роботи;

в) конкуренція між студентами.

3. За галузями права можна відокремити юридичні клініки, які займаються:

А) складанням документів;

Б) розглядом справ окремих галузей права;

В) наданням консультацій;

4. На діяльність юридичних клінік розповсюджуються загальні правові принципи, закріплені:

а) Конституцією України;

б) Положенням про юридичну клініку;

в) Законом України "Про безоплатну правову допомогу".

5. Всі правила, за якими необхідно надавати якісну правову допомогу, можна поділити на дві основні групи:

а) етичні і загальні;

б) етичні і організаційні;

в) організаційні і загальні.

6. До правил роботи з документацією юридичної клініки належить:

а) Документи та їх зразки складаються студентами-практиками юридичної клініки;

б) Документи зберігаються в архіві юридичної клініки, який може містити різну кількість розділів, папок залежно від спеціалізації, обсягу роботи;

в) Документи можуть переміщатися за межі приміщення клініки без дозволу керівника Секції або керівника клініки.

7. Чи повинні консультанти залишати собі оригінали документів, наданих клієнтом?

а) Консультанти повинні залишати собі оригінали документів, наданих клієнтом;

б) Консультанти зобов'язані залишати собі оригінали документів, наданих клієнтом;

в) Консультанти не повинні залишати собі оригінали документів, наданих клієнтом.

Семінарське заняття №7

Тема: Схема роботи з клієнтом

План заняття

1. Етапи інтерв'ю.
2. Підготовка до консультації.
3. Надання консультації.
4. Складання юридичних документів.

Ключові поняття

Інтерв'ю, перша зустріч з клієнтом, завдання інтерв'ювання, аналіз фактичних обставин справи, аналіз правової основи, аналіз доказів, етапи складання документів.

Контрольні питання

1. Які основні етапи інтерв'ю?
2. Розкрити основну мету інтерв'ювання.
3. Які вміння необхідні для ефективного інтерв'ювання?
4. Назвати основні етапи консультування.
5. Які основні цілі консультування?
6. Які етапи складання документів?

Додаткові дискусійні питання

1. З поміж існуючих етапів інтерв'ювання, які є найважливіші?
2. При з'ясуванні проблеми клієнта який спосіб не варто пропустити?
3. Яке значення має резюмування?
4. Чим підготовка до консультування відрізняється від консультування?
5. Яка структура консультації?

Питання на самостійне вивчення

1. Підготовка до проведення інтерв'ю з клієнтом.
2. Збір фактів.
3. Завершальний етап проведення інтерв'ю.
4. Основні етапи вироблення позиції по справі.
5. Порядок проведення консультації.
6. Представництво інтересів клієнтів у цивільному процесі.
7. Представництво інтересів клієнтів в адміністративному процесі.

Теми для реферування

1. Інтерв'ювання.
2. Консультування у юридичній клініці як невід'ємна складова правової комунікації.
3. Формування окремих професійних навичок роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів.
4. Особливості роботи з клієнтом, який потребує допомоги в кримінальній справі.
4. Структурогенез професійних особливостей юридичного консультування.
5. Юридичний документ: особливості та законодавче регулювання.

Тестові завдання

- 1) В якому рядку допущена помилка в послідовності стадій проведення інтерв'ю?
  - а) Підготовка до зустрічі з клієнтом – перша зустріч – техніка з'ясування проблеми клієнта;
  - б) Уточнення проблеми – резюмування проблеми клієнта – завершення;
  - в) Перша зустріч – резюмування проблеми клієнта – завершення.

- 2) Консультант відкриває справу клієнта і проводить інтерв'ю після...
  - а) підписання клієнтом угоди про ознайомлення з правилами надання правової допомоги в юридичній клініці;
  - б) отримання всіх необхідних для надання правової допомоги документів;
  - в) заповнення вхідної анкети і отримання всіх даних про клієнта.

- 3) Метою проведення інтерв'ю є...
  - а) одержання від клієнта інформації, що має правове значення на основі якої він запропонує вирішення проблеми клієнта;
  - б) отримання клієнтом уявлення про свою ж проблему на основі чого консультант зможе вирішити проблему;
  - в) показати, що консультант дбайливо і уважно ставиться до клієнта.

- 4) Резюмування проблеми клієнта – це...
  - а) завершення інтерв'ю;
  - б) підведення підсумків проведеного інтерв'ю;
  - в) уточнення окремих аспектів у проблемі клієнта.

- 5) Який з варіантів НЕ є основним завданням консультанта під час інтерв'ю?
  - а) Дізнатись про всі фактичні обставини справи;
  - б) З'ясувати суть проблеми;
  - в) Намагатись не відволікатись від розмови.

- 6) Щоб забезпечити довіру клієнта слід:

- а) Бути активним слухачем;
- б) З'ясувати суть проблеми;
- в) Не відволікатись від розмови.

7) Консультація – це...

- а) процес взаємодії юриста та клієнта з приводу правових питань, з метою обрання законних шляхів їх вирішення, виявлення їх наслідків та досягнення позитивного результату для клієнта в цілому;
- б) співбесіда стосовно справи з якою клієнт звертається до юридичної клініки з метою отримання юристом правової інформації та на основі неї забезпечити вирішення правових проблем клієнта;
- в) важливий етап на якому підводяться підсумки проведення інтерв'ю.

Семінарське заняття №8

Тема: Поняття правової просвіти

План заняття

1. Поняття правової просвіти.
2. Функції правової просвіти.
3. Правовий нігілізм та його причини.
4. Шляхи подолання правового нігілізму.

Ключові поняття

Правова освіта, самоосвіта, функції, виховання молоді, правова культура, правовий нігілізм, причини правового нігілізму.

Контрольні питання

1. Яка правова основа правової освіти?
2. На яких рівнях проводиться правова освіта?
3. Мета правової освіти.
4. Назвати основні функції правової освіти.
5. Розкрити поняття правового нігілізму.
6. Основні причини правового нігілізму.
7. Перспективи подолання правового нігілізму.

Додаткові дискусійні питання

1. Для яких категорій осіб доцільніше проводити заходи правової освіти?
2. Якими способами реалізуються функції правової освіти?
3. Який досягається результат при правовій освіті?
4. Як співвідносяться правова культура і правовий нігілізм?
5. Які причини правового нігілізму є суб'єктивним, а які об'єктивними?

Питання на самостійне вивчення

1. Національна програма правової освіти населення, затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року.
2. Поняття правової культури.
3. Форми прояву правового нігілізму.
4. Наслідки правового нігілізму.

Теми для реферування

1. Юридична клініка – інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні.
2. Правовий нігілізм сучасної молоді: причини та форми прояву.
3. Правосвідомість громадян України: стан та види деформації.
4. Витоки правового нігілізму та його вплив на цінність права.
5. Правова освіта як засіб формування громадянського суспільства.
6. Правова освіта як засіб підвищення політичної культури громадян.
7. Правові основи регулювання правової освіти.
8. Причини правового нігілізму та шляхи його подолання в Україні.

Тестові завдання

1. Правова освіта –це :
  - а) структурний елемент освіти в Україні, процес набуття правових знань, навичок, умінь, формування поваги до права, закону, прав і свобод людини і громадянина, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових установок поведінки та їх мотивацію;
  - б) структурний елемент освіти в Україні, процес набуття правових знань, навичок, умінь, формування неповаги до права, закону, прав і свобод людини і громадянина, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових установок поведінки та їх мотивацію;
  - в) структурний елемент освіти в окремих галузях права, процес набуття правових знань, навичок, умінь, формування поваги до права, закону, прав і свобод людини і громадянина, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових установок поведінки та їх мотивацію.
2. Чи забезпечується правова освіта участю юристів у поширенні правових знань?
  - а) так, звичайно;
  - б) ні, ні в якому разі;
  - в) лише у деяких випадках передбачених чинним законодавством.
3. Правова освіта – єдина загально-державна система вивчення законодавства, що охоплює:
  - а) лише деякі верстви населення;
  - б) всі верстви населення;
  - г) певну групу осіб.

4. На яких рівнях освіти має проводитися правова освіта?

- а) лише на деяких;
- б) на всіх рівнях;
- в) це не регулюється чинним законодавством.

5. Вихідним компонентом змісту юридичної освіти є:

- а) правові знання, тобто інформація про предметний зміст правової дійсності;
- б) всі знання, тобто інформація про зміст правової дійсності;
- в) знання, тобто інформація про реальний зміст правової дійсності;

6. Головна мета правової освіти:

- а) виховання осіб без громадянства, що живуть у демократичному суспільстві;
- б) виховання громадянина, що живе у демократичному суспільстві;
- в) виховання дітей до 14 років, що живуть у демократичному суспільстві.

7. Правовий нігілізм – це

а) деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір;

б) нормальний стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір;

в) деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, і включає злочинний намір;

Семінарське заняття №9

Тема: Правопросвітня діяльність юридичних клінік

План заняття

1. Мета та форми правової просвіти у діяльності юридичних клінік.
2. Вимоги до проведення форм правової просвіти у юридичних клініках.
3. Характеристика окремих інтерактивних методик

Ключові поняття

Правопросвітництво, мета правової просвіти, правопросвітні заходи, безпосередня форма, дистанційна форма, інтерактивні методики.

Контрольні питання

1. Яка мета правової освіти у юридичній клініці?
2. Назвати основні форми правової просвіти у юридичній клініці?
3. Які існують форми безпосередньої та дистанційної роботи?
4. Перерахуйте основні вимоги до форм правової просвіти у юридичній клініці.
5. Які існують інтерактивні методики проведення право просвітніх заходів?

Додаткові дискусійні питання

1. Яке значення має правопросвіта як напрям діяльності юридичної клініки?
2. Як поєднується консультативна діяльність і правопросвітня?
3. Які переваги мають інтерактивні методики на відміну від традиційних?

Питання на самостійне вивчення

1. Ресурсна база організаційних потреб юридичної клініки практичного права.
2. Організація та проведення заходів правової просвіти у юридичних клініках.
3. Документальне забезпечення правопросвітньої роботи юридичної клініки.
4. Презентація як форма просвітнього заходу.
5. Тренінги та дискусії як форми просвітніх заходів.

Теми для реферування

1. Юридична клініка в правоосвітній діяльності.
2. Особливості взаємодії юридичних клінік з громадянськими організаціями.
3. Використання інтерактивних методів під час навчання фахівців юристів у системі вищої освіти.
4. Інноваційні форми юридичної освіти.
5. Психологічні умови ефективності дискусії як форми навчальної роботи.

Тестові завдання

1. «Набуття студентами-консультантами юридичної клініки професійних юридичних навичок шляхом безпосереднього здійснення заходів з формування правової культури населення» - це ...?
  - а) форма просвітницької діяльності юридичної клініки
  - б) мета правової просвіти у юридичних клініках
  - в) вимоги до просвітницької діяльності юридичних клінік

2. У яких формах може здійснюватися правова просвіта?

- а) правова, інтерактивна
- б) короткотривала, довготривала
- в) безпосередня робота з аудиторією та дистанційна

3. Які є форми безпосередньої роботи з аудиторією?

- а) традиційні та інноваційні
- б) дистанційні лекції та очні семінари
- в) тренінги та видання публікацій

4. Що відносять до інноваційних форм безпосередньої роботи з аудиторією?

- а) семінари
- б) бесіди
- в) інтерактивні заняття

5. Які є форми дистанційної роботи з аудиторією?

- а) інтерактивні заняття
- б) участь у радіо- чи телепередачах
- в) лекції та семінари

6. Яка з перелічених вимог НЕ є обов'язковою (є факультативною) для підготовки матеріалів та проведення традиційних форм безпосередньої роботи з аудиторією?

- а) актуальна тематика для конкретної аудиторії
- б) приклади з повсякденного життя в сценаріях занять
- в) елементи рольових ігор, розгляду правових ситуацій, інших інтерактивних методів в заняттях

7. Які є документи юридичних клініки щодо здійснення правопросвітньої діяльності?

- а) планово-звітні документи щодо заходів та методичні рекомендації до їх проведення
- б) графіки заходів та фото звіти, положення про правопросвіту
- в) статут щодо просвітньої діяльності, інструкції

Семінарське заняття №10

Тема: Альтернативні способи вирішення конфлікту. Медіація.

План заняття

1. Поняття альтернативних способів вирішення конфліктів.
2. Види альтернативних способів вирішення конфліктів.
3. Медіація: теорія та практика.
4. Особливості шкільної медіації.

Ключові поняття

Альтернативні способи вирішення конфліктів, мирова угода, арбітраж, медіація, шкільна медіація.

Контрольні питання

1. В чому суть альтернативного способу вирішення конфлікту?
2. Назвати основні способи вирішення конфліктів.
3. Назвати основні ознаки медіації.
4. Значення шкільної медіації.

Додаткові дискусійні питання

1. Які переваги альтернативних способів вирішення конфліктів?
2. Порівняти медіацію і судовий спосіб вирішення спору.

Питання на самостійне вивчення

1. Переговори та мирова угода як спосіб вирішення спорів.
2. Розвиток медіації в Україні.
3. Вирішення спорів шляхом арбітражу.
4. Медіація як ефективний засіб для перевиховання та попередження злочинності серед неповнолітніх.
5. Правовий статус Асоціації медіаторів України.
6. Характеристика Проекту Закону « Про медіацію ».

Теми для реферування

1. Поняття та особливості правової природи медіації.
2. Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні.
3. Проблеми правового регулювання медіації в Україні.

Тестові завдання

1. Процедура врегулювання наявного спору із залученням посередника, який направляє конфліктуючі сторони на раціональне вирішення спору із прийнятими наслідками для кожної із сторін називається:

- а) медіація
- б) досудовий розгляд
- в) консультування

2. В якій країні вперше з'явився інститут медіації (XX ст.)?

- а) Франція
- б) Великобританія
- в) США

3. Яка з перелічених ознак є властивою для медіації?

- а) медіатор призначається
- б) процес може розпочатися всупереч волі однієї зі сторін

в) медіатор не має владних повноважень і лише сприяє виробленню рішення

4. Відмінністю медіації від судового процесу є:

- а) публічність процесу
- б) співпраця сторін
- в) тривала і формалізована процедура

5. Сторонами медіації можуть бути:

- а) фізичні особи та юридичні особи публічного права
- б) юридичні особи та/або групи осіб
- в) фізичні особи, юридичні особи та/або групи осіб, які прагнуть врегулювати свій спір за допомогою медіації

6. Незалежний посередник, який допомагає сторонам у вирішенні спору шляхом медіації називається:

- а) медіатор
- б) консультант
- в) опосередкований суддя

7. Який віковий ценз висувається до фізичної особи-медіатора?

- а) 18 років
- б) 25 років
- в) 30 років

4 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

4.1 НОРМАТИВНІ АКТИ

Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.- Ст. 141.

Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України, 2011, № 51, ст.577

Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. -2013. № 9-10, № 11-12, № 13. - ст.88.

Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. -2012. - № 16 - ст.146.

Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 45. -ст.425.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. - ст.190.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. - ст.170.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. - № 27. - ст.282.

Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 р. № 504// Офіційний вісник України . - 2012. - № 43. – Ст. 1668.

Типове положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012 № 483/5 // Офіційний вісник України . - 2012. - № 26. – Ст. 1000.

Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 02.07.2012 № 967/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 24.05.2016 № 1487/5) // Офіційний вісник України. – 2012. - № 50. – Ст.. 2002.

Порядок надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Координаційного центру з надання правової допомоги 28.01.2019 № 2.

Стандарти діяльності юридичних клінік, Схвалені Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року.

Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 N 592.

Етичний кодекс юридичної клініки в Україні, прийнятий на 3'їзді асоціації юридичних клінік 25.08.2005 року.

4.2 НАВЧАЛЬНА ТА НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА

Байков А.В. Юридическая клиника: Опыт практического обучения юристов : Учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург: «Равена», 1999. 367 с.

Люблинский А. О «юридических клиниках» // Журнал Министерства Юстиции, январь, 1901г. Кн. 1. с. 175-181.

Слов В.А.Юридична клініка : Навчальний посібник. В.А.Слов, С.І.Молібог, Д.Г.Павленко. - К.: «Школяр», 2004. - 315 с.

Сушицька Н. В. Юридична клініка. Курс лекцій [Текст] : навч. посіб. для студентів вищих навч закл. — К. : Університет «Україна», 2008. — 424 с.

Галай А. О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні. Навчальний посібник. - К.: КНТ, 2009. - 96 с.

"Юридичні клініки" в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади: Посібник / За ред. М.В. Дулеби - К.: "МП Леся", 2004. - 120 с.

Галай А. О. Основи юридичної клінічної практики : навч.-метод. посіб./ за ред. А. О. Галай, Я. В. Іваніщ, В. В. Стаднік. – К. : Атіка, 2007. – 204 с.

Безоплатна правова допомога в Україні: шляхи подальшого розвитку та модернізації: матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 жовт. 2018 р.). – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 244 с.

Галай А. О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти : шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні : навч. посіб. / А. О. Галай. – К. : КНТ, 2009. – 96 с.

Галай А. О. Педагогічна характеристика юридичної клінічної освіти / А. О. Галай, Я. В. Іваніщ // Вісник Асоціації юридичних клінік України. – 2005. – № 2. – С. 2–3.

Галай А. О. Підбір персоналу юридичної клініки як технологія кадрового менеджменту / А. О. Галай // Проблеми пенітенціарної теорії і практики : щоріч. бюлетень Київ. ін-ту внутр. справ. – 2004. – № 9. – С. 486–493.

Слов В. А. Навчально-методичний посібник (модуль) з цивільного права : навч.-метод. посіб. для виклад. юрид. клінік / В. А. Слов, З. Ф. Самчук. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 88 с.

Слов В. А. Формування окремих професійних навичок роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів : навч. посіб. / В. А. Слов. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2003. – 72 с.

Молдован В. В. Юридична клініка : навч. посіб. / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – К. : Центр учб. літератури, 2007. – 224 с.

Лоджук М. Т. Спецкурс «Основи юридичної клінічної практики» в програмі підготовки юристів / М. Т. Лоджук // Верховенство права очима правників-початківців : зб. матеріалів Міжнар. студент. наук. конф. (м. Одеса, 14 – 15 травня 2010 р.) / за заг. ред. д. ю. н., проф. Ю.М. Оборотова. – О. : Фенікс, 2010. – С 67–69.

Пашковський М. І. Юридична клініка – крок до майбутнього / М. І. Пашковський // Митна справа. – 2007. – № 6 (54). – С. 56–59.

Савелова Ю. М. Поняття «юридичної клінічної освіти» в Україні / Ю.М. Савелова // Актуальна юриспруденція : матеріали науково-практичної Інтернет-конференції (5.03.2013 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://legalactivity.com.ua>. – Назва з екрану.

Сушицька Н. В. Юридична клініка. Курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Сушицька. – К. : Ун-т «Україна», 2008. – 424 с.

Фігель Ю. Юридична клініка – інновація в системі юридичної освіти / Ю. Фігель // Теорія держави і права. – 2009. – № 1. – С. 79–81.

Фігель Ю. О. Роль юридичних клінік у формуванні вмінь реалізації права студентами юридичних спеціальностей : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / Фігель Ю. О. – Львів, 2011. – 198 с.

Янишен В. П. Діяльність юридичних клінік у контексті законодавства України про безоплатну правову допомогу / В. П. Янишен Матеріали всеукраїнського науково-практичного круглого столу «Діяльність юридичних клінік України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про безоплатну правову допомогу», в рамках щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Дні науки в НАУКМА» (м. Київ, 27 січня 2012 р.). – 2012. – 24 с.

5 ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поточний контроль за модулями

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		
Змістовий модуль 1. Загальні положення про безоплатну правову допомогу		0...7,5
Тема 1.	Тема 1. Поняття та види правової допомоги	0...3,75
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,75
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...1
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Тема 2.	Система безоплатної правової допомоги	0...3,75
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,75
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...1
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Змістовий модуль 2. Надання правової допомоги в юридичній клініці		0...22,5
Тема 3.	Юридична клініка: поняття, види, принципи діяльності	0...4,5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Тема 4.	Професійна етика у діяльності юридичних клінік	0...4,5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Тема 5.	Організація роботи юридичної клініки	0...4,5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Тема 6	Надання правової допомоги у юридичній клініці	0...4,5

1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Тема 7. Схема роботи з клієнтом		0...4,5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...1
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...1
Змістовий модуль 3. Правопросвітня робота як один із напрямів роботи юридичних клініки		0...15
Тема 8. Поняття правової просвіти		0...5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...2
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...0,5
Тема 9. Правопросвітня діяльність юридичних клінік		0...5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...2
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...0,5
Тема 10. Альтернативні способи вирішення конфлікту. Медіація		0...5
1	Повнота ведення конспектів занять.	0...0,5
2	Підготовленість до семінарських занять.	0...2
3	Самостійність виконання індивідуальної та самостійної роботи.	0...2
4	Своєчасність виконання самостійної роботи.	0...0,5
Контрольна робота		0...15
Всього за поточний контроль		0...60

Підсумковий контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та вид контролю		Кількість балів
1		2
Змістовий модуль 1. Загальні положення, етика і організація діяльності юридичних клінік		0...28
1	Теоретичне питання	0...13
2	Результат поточного контролю	0...15
Змістовий модуль 2. Надання правової допомоги в юридичній клініці		0...28
1	Теоретичне питання	0...13
2	Результат поточного контролю	0...15
Змістовий модуль 3. Правопросвітня робота як один із напрямів роботи юридичних клініки		0...29
1	Теоретичне питання	0...14
2	Результат поточного контролю	0...15
Контрольна робота		0...15
Зважена семестрова оцінка		0...100

ДОДАТОК А- ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТА САМОКОНТРОЛЮ

А.1. ПИТАННЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Юридичні клініки України та юридичні клініки за кордоном.
2. Правовий статус Асоціації юридичних клінік.
3. Характеристика Етичних кодексів різних юридичних клінік.
4. Охарактеризувати основні нормативні акти міжнародного рівня, які регулюють юридичну етику.
5. Реклама юридичної клініки.
6. Зовнішні зв'язки юридичної клініки.
7. Представництво в суді.
8. Представництво в державних та інших органах.
9. Підготовка та надання консультацій.
10. Підготовка та складання правових та процесуально-правових документів.
11. Здійснення юридичною клінікою представництва інтересів клієнта в органах державної влади, місцевого самоврядування, інших органах та організаціях.
12. Надання правової допомоги в суді у справах цивільного судочинства.
13. Надання правової допомоги з представництва інтересів клієнта в суді.
14. Підготовка до проведення інтерв'ю з клієнтом.
15. Збір фактів.
16. Завершальний етап проведення інтерв'ю.
17. Основні етапи вироблення позиції по справі.
18. Порядок проведення консультації.
19. Представництво інтересів клієнтів у цивільному процесі.
20. Представництво інтересів клієнтів в адміністративному процесі.
21. Національна програма правової освіти населення, затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року.
22. Поняття правової культури.
23. Форми прояву правового нігілізму.
24. Наслідки правового нігілізму.
25. Ресурсна база організаційних потреб юридичної клініки практичного права.
26. Організація та проведення заходів правової просвіти у юридичних клініках.
27. Документальне забезпечення правопросвітньої роботи юридичної клініки.
28. Презентація як форма просвітнього заходу.
29. Тренінги та дискусії як форми просвітніх заходів.
30. Поняття та особливості правової природи медіації.
31. Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні.
32. Проблеми правового регулювання медіації в Україні.
33. Зробити детальну характеристику Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року № 3460-VI.

34. Зробити загальну характеристику Кримінально-процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року 4651-VI, Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 року № 3671-VI, Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII в межах зазначених Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року в частині надання безоплатної правової допомоги.

35. Зробити загальну характеристику Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року № 586-XIV, Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР., Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 5 липня 2012 року № 5076-VI.

36. Зробити детальну характеристику Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 28.03.2012 № 483/5, Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, затверджено наказом Міністерства юстиції України 02.07.2012 № 967/5, Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Координаційного центру з надання правової допомоги 28.01.2019 № 2.

37. Зробити детальну характеристику Стандартів діяльності юридичних клінік, схвалених Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року, Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 N 592.

38. Загальна характеристика Етичного кодексу юридичної клініки в Україні, прийнятого на з'їзді асоціації юридичних клінік 25.08.2005 року.

А.2 Питання для самоконтролю

1. Поняття правової допомоги та її види.
2. Безоплатна правова допомога. Види безоплатної правової допомоги.
3. Право на безоплатну первинну правову допомогу.
4. Види правових послуг, які становлять безоплатну первинну правову допомогу.
5. Право на безоплатну вторинну правову допомогу.
6. Види правових послуг, які становлять безоплатну вторинну правову допомогу.
7. Назвати елементи системи безоплатної правової допомоги.
8. Які основні завдання координаційного центру надання безоплатної правової допомоги?
9. Хто є суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги?
10. Хто є суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги.
11. Які основні етапи розвитку юридичних клінік?
12. Що стало причиною виникнення юридичної клінічної освіти?

13. Назвати основні завдання юридичної клінічної освіти.
14. Назвати основні нормативні акти, які регулюють діяльність юридичних клінік.
15. Розкрити зміст функцій юридичної клініки.
16. У яких формах діють юридичні клініки?
17. Які способи є створення юридичних клінік?
18. Що собою являє професійна етика та які її види?
19. Дати загальну характеристику юридичної етики.
20. За спеціалізацією на які види поділяється юридична етика?
21. Назвіть основні рівні професійної етики.
22. Назвати основні принципи на яких базується діяльність юриста.
23. Назвати основні правила взаємодії між учасниками юридичної клініки.
24. Назвати основні програмні документи у юридичних клініках.
25. Назвати основні види документів по організації роботи юридичних клінік.
26. Назвати основні види документів по організації консультацій.
27. Охарактеризувати студентську, професійну та універсальну юридичну клініку.
28. Назвати основний, допоміжний та обслуговуючий персонал.
29. Види органів юридичної клініки.
30. Які основні етапи вступу в члени юридичної клініки?
31. У чому полягає спеціалізація юридичних клінік?
32. Назвати основні способи надання правової допомоги в юридичній клініці.
33. Назвати основні етичні і організаційні правила надання правової допомоги.
34. Які види правових послуг надаються у юридичній клініці?
35. Як організовується робота з документами у юридичній клініці?
36. Які основні етапи інтерв'ю?
37. Розкрити основну мету інтерв'ювання.
38. Які вміння необхідні для ефективного інтерв'ювання?
39. Назвати основні етапи консультування.
40. Які основні цілі консультування?
41. Які етапи складання документів?
42. Яка правова основа правової освіти?
43. На яких рівнях проводиться правова освіта?
44. Мета правової освіти.
45. Назвати основні функції правової освіти.
46. Розкрити поняття правового нігілізму.
47. Основні причини правового нігілізму.
48. Перспективи подолання правового нігілізму.
49. Яка мета правової освіти у юридичній клініці?
50. Назвати основні форми правової просвіти у юридичній клініці?

51. Які існують форми безпосередньої та дистанційної роботи?
52. Перерахуйте основні вимоги до форм правової просвіти у юридичній клініці.
53. Які існують інтерактивні методики проведення право просвітніх заходів?
54. В чому суть альтернативного способу вирішення конфлікту?
55. Назвати основні способи вирішення конфліктів.
56. Назвати основні ознаки медіації.
57. Значення шкільної медіації.

ДОДАТОК Б - ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ НА ЗАЛІК

1. Правова допомога: поняття та різновиди.
2. Безоплатна правова допомога.
3. Види безоплатної правової допомоги.
4. Первинна правова допомога.
5. Право на безоплатну первинну правову допомогу.
6. Вторинна правова допомога.
7. Право на безоплатну вторинну правову допомогу.
8. Координаційний центр надання безоплатної правової допомоги.
9. Суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги.
10. Суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги.
11. Історія розвитку юридичної клінічної освіти.
12. Передумови виникнення юридичної клінічної освіти.
13. Поняття клінічної юридичної освіти.
14. Завдання клінічної юридичної освіти.
15. Стандарти клінічної юридичної освіти.
16. Правова основа діяльності юридичних клінік в Україні.
17. Загальна характеристика Закону України «Про безоплатну правову допомогу».
18. Поняття юридичних клінік: основні функції, ознаки, завдання та принципи діяльності.
19. Форми роботи юридичної клініки.
20. Класифікація юридичних клінік.
21. Види юридичних клінік.
22. Юридичні клініки України та юридичні клініки за кордоном.
23. Створення юридичної клініки.
24. Професійна етика та її види.
25. Етика юриста та її значення.
26. Основні етичні засади здійснення діяльності у юридичній клініці.
27. Співвідношення юридичної етики, офіційної етики та корпоративної етики.
28. Взаємовідносини учасників юридичної клініки з клієнтами.
29. Взаємовідносини між учасниками юридичної клініки.
30. Характеристика Етичного кодексу юридичної клініки.
31. Програмні документи у юридичній клініці.
32. Організаційні документи в юридичній клініці.
33. Персонал юридичної клініки. Органи юридичної клініки.
34. Етапи набрання нових членів юридичної клініки.
35. Втрата і позбавлення членства у юридичній клініці.
36. Права та обов'язки членів юридичної клініки.
37. Документація у юридичній клініці.
38. Способи та види надання правової допомоги.
39. Спеціалізація юридичних клінік.

40. Загальні правила надання правової допомоги.
41. Етичні правила при наданні правової допомоги.
42. Правило конфіденційності та компетентності.
43. Організаційні правила при наданні правової допомоги.
44. Етапи інтерв'ювання.
45. Перша зустріч з клієнтом. Інтерв'ю.
46. Підготовка до консультації.
47. Особливості додаткових зустрічей з клієнтом.
48. Надання консультації.
49. Складання юридичних документів.
50. Етапи складання документів.
51. Поняття правової просвіти. Функції правової просвіти.
52. Правовий нігілізм.
53. Цілі правової просвіти.
54. Мета правової просвіти у діяльності юридичних клінік.
55. Форми правової просвіти у діяльності юридичних клінік.
56. Безпосередня правоосвітня робота з аудиторією.
57. Дистанційна правоосвітня робота з аудиторією.
58. Вимоги до проведення форм правової просвіти у юридичних клініках.
59. Поняття медіації. Перспективи розвитку медіації в Україні.
60. Особливості шкільної медіації.